DISSERTATIO THEORETICO-PRACTICA INAUGURALIS.

DE

MORBO EPIDEMICO ANNI 1719.

QUAM,

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. TACONIS HAIONIS VANDEN HONERT,

S. S. THEOLOGIÆ DOCTORIS ET PROFESSORIS ORDINARII.

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS *Academici Conſenſu*, *&* *Nobiliſſimæ Facultatis* MEDICÆ *Decreto*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summiſque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè ac legitimè conſequendis,

Eruditorum examini ſubmittit

JOANNES DE KOKER, *Rotterdamo-Batavus.*

Ad diem 27 *Martii* 1720. *hora locoque ſolitis.*

Lugd. Bat. *Apud C. Wishoff.*

FAMIGERATISSIMO, DOCTISSIMOQUE

VIRO

D. D. HERMANNO BOERHAAVE,

MED. ET PHILOS. DOCTORI, IN CLUENTISSIMO HOC ATHENÆO MEDICINÆ, BOTANICES, ET CHEMIÆ PROFESSORI CONSUMMATO, PRÆCEPTORI SUO MERITISSIMO, PROMOTORI DIGNISSIMO.

NEC NON

CONSULTISSIMIS, EXOPTATISSIMIS AMICISSIMISQUE VIRIS.

CORNELIO VAN HOEK.

CHRISTIANO VERBURGH,

SACRORUM INTERPRETIBUS FIDELISSIMIS, SAGACISSIMIS, PIETATE, SENIO SPECTATISSIMIS, OMNI HONORE, REVERENTIA, ET GRATIA PRO TOT TANTISQUE BENEFICIIS IN ME MEOSQUE COLLATIS PERPETUO COLENDIS, PROSEQUENDIS.

HASCE STUDIORUM MEORUM PRIMITIAS MEQUE TOTUM.

D. C. Q.

JOANNES DE KOKER.

Autor.

DISSERTATIO THEORETICO-PRACTICA INAUGURALIS

DE

MORBO EPIDEMICO ANNI 1719.

Dum ad gradum Doctoratus adſpirans lege Academicâ antiquâ aliquid publici juris facere cogor, diuque quaquavorſum circumſpiciebam, quamnam ex tantâ rerum Medicarum ſylvâ mihi materiem ſeligerem; cum vix ulla Tironibus ſupereſſe videatur, quæ non dudum Veteribus Neotericiſve enucleata ſit, placuit demum paucis de MORBO HOC EPIDEMICO, qui tantâ inclementiâ per multas inferioris Belgii, Hollandiæ inprimis & Zelandiæ, plagas elapſâ æſtate in infinitos miſeros debacchatus eſt, neque adhuc dum penitus ſedatus & debellatus videtur, agere. Quod ut ritè procedat, primô ſinceram, nec minus accuratam, omnium *phænomenων* collectionem ex diurnis nocturniſque verſatiſſimorum, atque in arte Principum virorum, lucubrationibus depromtam, dabimus; ut eâ ratione, ſingula ſeorſim penſiculando, & ad exactam ſubacti, quantum in nobis eſt, ratiocinii trutinam revocando, conferendo denique cum iis, quæ

in aliis morbis occurrunt, veras *hujus morbi Epidemici* ca
quâ proëgumenas, quâ procatarcticas eruere & manifeſtare, ſi
in verum ejus intellectum aſſurgere queamus; nihil interin
vero admittentes, quod non multiplici *Archiatrorum* obſerv
ne, confirmatum, alibive certô demonſtratum ſit.

2. Priuſquam verô gravem, & arduam hanc rem aggr
mur, haud inutile, imo ſummopere neceſſarium erit, ad
quiſitam morbi αἰτιολογίας cognitionem acquirendam, cœ
riſque conſtitutionem, ſive potius varietatem; ſimul & pl
eo anno delapſæ quantitatem, præmittere; quatenus ex acc
tiſſimo Clariſſimi Viri H. BOERHAAVII, cui, quicquid
ni in hiſce, unicê debeo, *Diario* conſtitit. Quantum ver
terſit *Medico* hæcce noſſe; quantumque lucis in tenebricoſ
caligine adferat, poſtea, ubi de his agemus, clarius eluce
quod *Veteres* etiam non latuit, qui ſummâ cum accuratior
pleriſque morbis, imprimis *Epidemicis*, deſcribendis, hæc o
annotarunt. Hinc jure meritô magnus *Hippocrates* ſedulô
inculcat Medicis [1] *Aëris conditiones, quænam ſint, quibuſque*
poribus magis aut minus contingant, conſiderandas eſſe. &
[2] *Anni quoque tempeſtas conſideranda eſt, quæ maturior aut*
contingit, & quæ aſſiduis imbribus madens; aut impenſê ſicca
tit, frigida aut calida, ventis carens aut quibus ventis perflata
Aër enim non ſolum ut corpus grave, fluidum, mobile,
ſticum, in frigore denſius in calore rarius, omnia ambiens
mens, coercens &c.: qualis vulgô a *Philoſophis* definiri ſ
explorandus eſt *Medico*; ſed tanquam *Chaös* (ut ſcitê a qu
dam depingitur) infinitorum corporum ipſi innatantium &
litantium, quorum reſpectu variis temporibus in eadem
cta agens, longe diverſos, atque a prioribus penitus alien
fectus edit, quum autem aër omnem vim & motum, que
noſtram tellurem exercet, primariô igni debeat, ut jam ad oc
demonſtravit vir in experimentis exercitatiſſimus & accuratiſ
H. Boerhaaven, ejus differentia, quoad calorem & frigus, imprin
conſiderationem venire debet. Quibus ſi addamus *Ventor*
Pluviæ diſcrepantiam, eo anno obſervatam, anſam forte

1 Lib. IV. de Morb. Epid. ſect. VII.
2 Ibid. p. m. 1200.

ebebunt mirabilis hujus *Morbi* ortum, progreſſum, fata, phylacticam denique, indagandi, cognoſcendique. Quod pro tenuitate noſtrâ aliquomodô præſtiterimus, aliis peritiotius, & in praxi exercitatioribus hanc materiem pro ſuâ diitate & gravitate tractandam relinquemus.

3. Poſtquam anno 1719. toto menſe *Januario*; vix ullum alius momenti gelu Thermoſcopio tantum ter ad gradus 30 deſſo; ventus tantum biduo fortiter ſpirans; cæterum lenis nquillitas; Baroſcopio fere ſemper circa 29 pollic. rarô in-; vix Nix, Pluvia, vel Grando. in anteceſſum L. B. monenm, quod Thermoſcopium hæſit in cubiculo, cujus lumina temtrionem ſpectabant, ante feneſtras ibi vitreas, non in aëre erno. Si verô nocte intempeſtivâ aut interdiu ab aliis quæn differentia notata fuerit, non ægri ii ferant, cum tantum s viciſſitudines, quæ mane & veſperi notabat Thermoſcopium, recenſeo; ſic & quando pluviam cecidiſſe aliquoties narro, im id intellectum de pluviâ alicujus momenti.

Februario: tantum ſex diebus gelu, nec magnum Thermoſco- nunquam infra 35 gradus depreſſo; ventus tantum ſex dies fortior ſpiraverat, cæterum tranquillitas, Baroſcopium fealtius 29 pollic. niſi quod decem diebus magis ſubſederit nel modo Nix magna; ter modô Pluvia alicujus momenti.

Martio: tantum tribus diebus gelu, nec magnum valde, Therſcopio nunquam infra 33 gradus depreſſo, ſemel tantum huc ato, ſemper longe altiore; ventus tantum ſex diebus fors flans, cætera lenis; Baroſcopium ſemper ultra 29 pollic. tum ſatis, tantum ter ſub his parum depreſſum; tantum ter ivia.

Aprili: Aër temperatus, uno tantum die ad 57 gradus, ſemel tum ad 36; toto menſe lenis ventus; Baroſcopium tantum diebus infra 29 pollices, cæteros ſemper altius; ter tantum pauca; ſemel grando; ſexies modo Pluvia parca.

Majo: Thermoſcopium ſemel 45, ſemel 65, reliquo tempointer hos variê; ventus quinque tantum diebus fortis, cætes lenis; Baroſcopium ſemper altum, tantum ſeptem diebus fra 29 poll. reliquis longe altius, ſemel grando; quater tanm Pluvia.

Ju-

Junio: Thermoſcopium ſemel ad 82, ſemel ad 59, cæterum inter hos variè; bis modo ventus fortis; Baroſcopium modo ter ſub 29. poll. cæterum longe altius; bis modo Pluvia.

Julio: Thermoſcopium ſemel ad 89, bis ad 60 ſemel ventus magnus; Baroſcopium ſemper ſupra 29 poll. valde altum, quinquies modò Pluvia notabilis.

Auguſto: Thermoſcopium ſemel ad 76 ſemel 61; ſemel ventus fortis; Baroſcopium ſemel infra 29 poll. cæterum altius tantum ter Pluvia; venti toto tempore varii, ſemper lenes, ſemper fere ſicci.

Septembri: Thermoſcopium nunquam infra 55 ſemel ad 66 ter modò ventus alicujus momenti; Baroſcopium mòdo ter ſub poll. 25; cæterum altius, octies Pluvia, ſed ſemel modo alicujus momenti.

Octobri: Thermoſcopium ſemel 43, ſemel 57; cætera fere medius inter hos calor; ſemel ventus fortis Baroſcopium ſemper valde altum ſupra 29 poll. tantum quater Pluvia.

Novembri: Thermoſcopium bis 40 ſemel 49; ventus quater fortis; Baroſcopium ſæpe depreſſum, decies Pluvia.

4. Pluviæ, quæ eo anno cecidit, differentia a reliquis maxime animadvertenda venit; utque tantò manifeſtior illa cuique appareat, ejus quantitatem quatuor prioribus annis ex adverſariis ſummi, & profundæ ſapientiæ Geometræ *Nicolai Cruquii Delphis* habitis hic inſerere libuit; Pluvia delapſa

Anno 1715. attigit altitudinem 33. poll. 4. lin.
Anno 1716. ——————— 26. —— 1. ——
Anno 1717. ——————— 27. —— 9. —— } Rhenoland
Anno 1718. ——————— 23. ——————
Anno 1719. ——————— 20. —— $\frac{2}{3}$ ——

quæ ultima *Leydæ* a Celeb. *H. Boerhaave* obſervata fere illi *N. Cruquii Delphis* reſpondet.

5. Ex his (3. 4.) evidenter patet, quam ingens fuerit in his omnibus hoc anno diſcrimen a reliquis, imprimis æſtatibus, quod pro baſi ſequentium demonſtrationum quam maximè inſervit & ad hæc tria potiſſimum reducitur.

α. Ingens, atque hiſce Borealibus plagis penitus inauditus totâ æſtate aëris fervor, quo Thermoſcopia ad 82, 87, imo ad

89

, grad. adſcendiſſe vidimus, ideoque 7, vel 8, grad. ſolummodo ra grad. caloris hominis ſani & vegeti thermoſcopii bulbo per quot tempus in ore clauſo retento, quem calorem nullus malium per quadrantem horæ ferre poteſt, quin in acutiſſios morbos incidat, & ſi paulô diutius remanſerit, ilico fatiens moriatur.

β. Inſignis illa ſiccitas ex ſummâ, imprimis mediâ æſtate & tu, pluviæ paucitate, nunquam ſimilis obſervata. Ex quis binis aquæ in incilibus colliciis & foſſis craſſæ, olidæ, earcidæ, imo in ipſis majoribus fluviis totæ virides, algâque iitante capillaceâ ad fundum uſque plenæ fuerunt.

γ. Silentia ventorum, & cœli tranquillitas nunquam tam uturna.

6. Quinam, qualeſque inde effectus ſequantur poſt præmiſm morbi hiſtoriam examinabimus.

7. Incepit infeſtiſſimus hic *morbus* exeunte Julio vix Auguſto; uo vix unquam quis fuit.

1. *Magis Epidemicus* ſive populariter graſſans.

2. *Minus lethalis*; ex millenis enim, licet graviſſimè affliis, pauciſſimi exſtincti ſunt. Solis fere ſenibus lethalis eaſit.

3. *Magis anomalus & varians*; tam diſcolor enim ejus facies uit, ut vix deſcribi, multo minus ad certam quandam mororum claſſem, ſpeciemve reduci queat.

4. *Sæpius redeuns*; poſtquam jam penitus fugatus videbatur grique ad priſtinam ſanitatem fere reſtituti.

5. *Magis univerſalis*; Invaſit enim omnem ætatem, ſexum, atum, temperiem, abſque ullo fere diſcrimine.

8. Incipere ſolebat leni primo inſultu, neglecto primâ vie, ſolo frigoris, nauſeæ, doloris capitis, defatigationis ſubitæ, lebilitationis ſenſu, poſtridie bene valebat æger; tertiâ anticiians acrior, vomitu, anxietate præcordiorum, frigore, doloe capitis intolerabili, hinc æſtu ſummo. Die ſequenti ſumna corporis defatigatio, cephalalgia ſumma, ſitis major, quam n ipſa febre; tertius paroxyſmus acerbiſſimus, nauſea horrenenda, vomitus enecans, calor poſt frigus oſſa ipſa concutiens, œſtuans, dolor per artus, oſſa, & perioſtea excrucians, ſudor in-

ingens; tum ferè vertebatur in tertianam duplicem & con nuatam brevi dejicientem vires eô uſque, ut fortiſſimus qu que deficeret; jamque non a cibis tantum, ſed & ab omni horreret potu prius ſuaviſſimo; poſtquam jam ita videbatur p ſima, ſponte deſinebat acerbitas, ſequebatur remiſſio, paro ſmi leviſſimi, ſed languor, ſudor, pallor, viriditas, flaved ſudor nocturnus, tumor abdominis, lingua ſordida: ſitis, na ſea, oppreſſio ad præcordia, anxietas perpetua ferè. To hoc morbi decurſu materies vomitu rejecta ſæpe amariſſim quandoque acida, colore flava vel viridis, copiâ ingens omi nô. Urina inconſtans, jam flammea, alias turbida ſine ſe mento, ſpumæ tenax. Multis diarrhœa, vel dyſenteri unde ſumma debilitas brevi, & ſub finem aphthæ, ſenib ferè lethales; aliis ſatis graves, eluctabiles tamen. Poſtqua jam videbantur ſenſim paululum convaleſcere, abſque cau manifeſtâ vel a minimo frigore, recidiva ſimilis mali, ſimi bus cum ſymptomatibus, &, quod maximè mirum, rurſ cum vomitu æquè copioſo bilioſæ materiæ in enormem uſqu affluentiam. Ita hæ recidivæ & imperfectæ ſanationes in pl riſque uſque in præſens obtinent, plurimis in ſextam, oct vam & ultra, vicem per orbem decurrentem, ſuccedente ta dem Hydrope anaſarcâ in his, in illis Ictero, Rheumatiſm acerrimo in aliis.

9. *Nonnullis* incepit morbus terribili cum cholerâ, quæ bre deſinebat, redibat ut prius.

10. *Plurimis* Quartana primo Tergemina, Duplex mox, tan dem ſimplex, varietatum periodicarum permutatione in con ſtantiſſimâ; ſymptomata recidiva erant eadem, in hâc ſub ca lore febrili dolores oſſium acerrimi; ſanatio poſt ingentem di arrhœam ſubitaneam ut plurimum fiebat.

11. Simulac *Septembris* finis pluviam dabat, minui cœpit fre quentia, remiſit multum *Octobri*; ad *Novembris* finem ferè deſiit niſi quod languores, recidivæ, febres &c. adhuc ſuperſint i iis, qui prius laboraverant.

12. Hiſce hucuſque obſervatis ſingula ſeorſum conſideranda ſunt. Primum in hiſce ſingulare eſt *aëris conſtitutio*. Quæ ut ritè excutiatur, paulo altius deducenda eſt. Cuilibet conſta

toto

toto illo hyemali tempore gelu longe mitius, & quod imprimis notandum, brevioribus intervallis ſæpius remiſſum, mox iterum exacerbatum fuiſſe; adeoque terræ cruſtam vix inde induratam, nec nive tectam; contra frequentioribus illis congelationibus & regelationibus maxime reſolutam, in oleoſâ ſalinâ & terreſtri parte attenuatam, exaltatam, exhalationes alias gelu, niveque toto fere hyemali tempore intra ejus gremium coercitas, multo majori copia emiſiſſe, noſtramque atmoſphæram, his partibus volatilioribus redditis, imprægnaſſe; dum interim nix, grando, pluvia, procellæ ſolitô longe rariores, aërem his infectum vix depurarunt, aut renovarunt. Quibus dein ſuccedens tantus calor (5.) grumos terreſtres magis magiſque attenuavit, reſolvit, mobiliora evexit ſalina & oleoſa exacuit. Quorum effectus ſiccitas; putredo. Docet chemia.

13. Neque minus obſervabiles idem (5. α.) calor in ſtagnis colliciis, aquarum ductibus &c: produxit mutationes, ubique limpidiſſima exhalans, reliqua figens compingens, inſpiſſans; cujus effectus (12.) ſimiles. Hinc in pleriſque pagis, urbibus, pomœriis & ſuburbanis locis, magnis fluviis haud irroratis, aut æſtu marino non refectis, aquæ ſpurcæ, turbidæ, fœtidæ, in pleriſque agris penitus exſiccatæ deprehenſæ ſunt. confer. (5. β.)

14 Quæ omnia ſi ritè perpendamus, atque unà cum ſequentibus ad noſtra corpora, in quorum finem hæc adducta ſunt, applicemus, haud difficile nobis erit ex phyſicis & Chemicis *Morbi* hujus *Epidemici* ortum, cauſaſque perſpectas reddere. Talis quippe aëris œſtus (4. α.) hiſce regionibus plane inſuetus ſummas mutationes in ſolidis & fluidis noſtri corporis efficere; & quidem primariô omnia ſolida exſiccare, humores exagitare, liquidiſſimis & ſubtiliſſimis ſpoliare, reſidua excoquere, inſpiſſare, adunare, cogere, debuit; dum interim miſeri homines aridi, ſicci, ſudore quotidie diffluentes, damnum illud & diſpendium aſſiduis aquæ (13.) poculis alteriuſve potus inde compoſiti, ſe ingurgitando, reſarcire conati, totam ſanguinis craſin, crudis & heterogeneis liquoribus depravarunt, inquinarunt, ſuoque muneri obeundo planè ineptum reddiderunt.

15. Hæc primigenia noſtri *Morbi* ſemina videntur fuiſſe; & vera ratio, quare omnium primò ſe levi horripulationis, frigoris, debilitationis, & delaſſationis ſenſu manifeſtare cœperit. Humores quippe vappidi; lenti & inertiores redditi, vi cordis & arteriarum in minora lateralia vaſcula præ ariditate contracta & coarctata, pulſi, in ſuo motu & circuitu retardari, ſiſti, accumulari neceſſe fuit; enimverò quum omnis inde calor, nutritio, ſecretio, excretio, &c. dependeat; ut tota œconomia animalium apertè demonſtrat; Ergo Labefactatis vel turbatis hiſce, frigus, infirmitas, obſtructiones variæ, imprimis in vaſculis tenuiſſimis, debitis tenuioribus humoribus orbis, craſſioribus obſtipatis, collapſis, ſecutæ ſunt, hinc tranſpiratio inſenſibilis ſanctoriana læſa, impedita, laſſitudo & torpor.

16. Quæ tamen a naturâ, quæ ſemper eſt conſervans ſui, ut rectè *Hippocrates*, omni molimine ſe ab imminente malo expedire conante, in initio facilè ſuperata, & functiones jam labaſcentes aliquomodo reſtitutæ ſunt; aſt poſtridie morbus redintegratis viribus, ægrum, nil mali ſuſpicantem, adortus, longè graviora ſymptomata produxit.

17. Quæ, ut ordine quodam proſequamur, expendemus

1. *Quoſnam effectus* (5. α. β. γ.) *præter* (14. 15.) *in humano corpore præſtare debeant.*

2. *In quoſnam præcipuè humores id fiat, oporteat.*

3. *Quænam vaſa & viſcera maximè his expoſita ſint.*

18. *Primum* ut pateat, natura noſtrorum humorum, & quidem arterioſi ſanguinis, ex quo omnia, paulò accuratius examinanda erit. (licet hæc alibi fuſius demonſtrata ſint.) Hunc non unum ſimplex homogeneum liquidum eſſe, anatome, microſcopia, ipſa corporis æconomia, ſeceſſus in quiete ſpontaneus, incubatio, omnium vero evidentiſſimè Chemia demonſtrat. Cruor enim arterioſus è ſano corpore eductus; vaſi puro vitreo exceptus, leni igne exploratus, poſtquam magnam copiam limpidiſſimi laticis inſulſi, parum fœtidi exhalavit, in fundo vaſis multum ſalis, olei & terræ ſibi invicem permiſtorum relinquit. Quæ in ſtatu ſano nec acida nec alcalina, ſed adiaphora, blanda, & ſaponacea deprehenduntur. Si verò diutius continuetur deſtillatio, majorve calor adhibeatur longe a-

lie

iena, & a priori naturâ remotiſſima prodeunt; loco enim illi-
is aquæ, ſpiritus & ſal; qui ante blandus inodorus, & ſemi-
olatilis erat, jam æris, volatilis, alcaleſcens evadit; tum o-
eum, quod antea inſipidum, inſulſum, inodorum, ſali & ter-
æ intimè intricatum, nunc attenuatum, exacerbatum, fœti-
lum, nidoroſum, alcalinum factum, a ſalibus & terrâ ſepara-
um; remanente tandem oleo craſſo, piceo, terræ tenacius
ermiſto.

19. Ex quibus (18.) conſtat: *α.* arterioſum ſanguinem ſa-
iſſimorum hominum præter aquam & ſpiritum ſubtiliſſimum,
nultum ſalinæ, oleoſæ terreſtris materiæ in ſe continere. (*β.*)
Hæc leni calore facillimè a ſe invicem ſeparari. *γ.* majori & di-
iturniori calore in longe diverſam naturam converti. *δ.* Hæc
α.β.γ.) eô magis vera & conſpicua eſſe, quô ignis fortior &
leſtillatio diuturnior.

20. Multum tamen abeſt hæc (18. 19.) in noſtro corpore,
icet ibidem tantus calor, ita fieri. Aëris quippe externi cum
oſtris humoribus communicatio nulla ſenſibilis; perpetuum e-
us in pulmonibus refrigerium; novi chyli ex alimentis & po-
ulentis aſſidua refectio; partium volatiliorum huic mutationi
18.) proximarum per tranſpirationis inſenſibilis & urinæ ſe-
retionem, eliminatio &c: in cauſa ſunt, quo minus hæc in
obis contingant, alias certiſſimè futura. Id tamen inde do-
emur; has mutationes neceſſariô ſequi, ſi cauſæ jam memora-
æ integrè, vel partim deficere incipiant, quod ipſa natura ſan-
uinis & infiniti *morbi* tam *acuti*, quam *Chronici* quotidie con-
rmant.

21. Ergô ſi attento animo in compendium revocemus ſqual-
entem aeris (5. *α.* 14.) diatheſin; ejus ſummum fervorem, to-
o æſtatis tempore uſque in autumnum æque perdurantem, ple-
aque vegetantia arida, exſucca, languida reddentem; pluviæ
aucitatem incredibilem; aquas hinc adeo infectas, olidas, algâ
ucoque capillaceo & animalculis ſcatentes; nec minus avidè a
leriſque enormi copiâ, formâ ſimplici, alteriuſve potulenti
bſorptas. Hæcque omnia ſi conferamus ad humores noſtros,
olâ quiete ſuâ ſponte, cauſis his longe citius & velocius in
aturam alcalinam putridam (18.) degenerantes, facile prævi-

debimus mirabiles effectus mox inde deducendos.

22. Si tamen exactius rem conſideremus, patebit, non quem libet noſtri corporis humorem, iiſdem actionibus expoſitum æque mutari debere; ſed imprimis ejuſmodi, qui præ cæter omnibus ſummas actiones & mutationes a naturâ paſſus, ad magnam acerbitatem evectus, facillime a cauſis (21) in naturar (18) degerando eſt. ſed qualis hic? ſola certe *bilis* (*urinam* excrementitiam, inter humores noſtro corpori peregrinos ſuppu to.) *Hæc* enim, mirabili & admirando CREATORIS inſti tuto, ex cœliaco & meſenterico ſanguine in ventriculi, ſple nis, omenti, pancreatis, meſeræi, meſocoli, inteſtinorum & vaſa adacto, ibidem varia paſſo, diverſimodè mutato, inſpiſſa to, diluto, in truncum venæ portarum delato, ibidem ſubacto permiſto, iterumque de novo vi reſpirationis & muſculoſâ ven portarum fabricâ in vaſtum hepar propulſo, in glandulis hepatic ſecreta, demum apta evadit, quæ per ductus hepaticos in commu nes & per hepati-cyſticos in veſicam felleam delata, illic morâ, hu moreve a glandulis cyſticis ſecreto, vel potius utriſque acrior, ſpiſ ſior, amarior facta, unà cum hepaticâ chylo admiſceatur ad effectu ipſi a naturâ deſtinatos præſtandos. quæ omnia hic latius expo nere materiæ ubertas & diſſertatiunculæ limes nequaquam pe mittit; imprimis cum hæc tantâ accuratione, tantâque ἀκριβεί à ſummo Viro *H. Boerhaaven* [1] excuſſa ſint. ſufficit nobis tot ar gumentis, demonſtrationibuſque tanti *Viri* ſuffulti dixiſſe: *Bi lem omnium humorum noſtri corporis eſſe acerrimam, elaboratiſſiman & naturæ alcaleſcenti quam proximam.*

23. Adeoque, ſi quis bene ponderat, bilem e tali (14) cruc re natam, tanto (22) molimine productam, duplicem circu tum paſſam, & maximam partem oleo conſtantem; facilè ſib perſuadebit, cauſas (21) in eam agentes, omnium peſſimas mu tationes producere debere; aquoſas nempe ejus partes mag magiſque diſſipare, olea & ſales evehere, exacuere, atque in na turam (18) diſponere; omni modo terribilia phænomena pro ducere. ſive enim ſpectes ſummam ejus neceſſitatem, efficaciar atque utilitatem, quam corpori præſtat, ſive frequentiam mor borum tam acutorum, quam Chronicorum ex ejus depravatio

1. Inſtitut. Medic. lib.

ic quotidie obſervatam; ſive denique horrendam, quam inde concipit, acrimoniam, non acidam, auſteram, ſpirituoſam, alinam; ſed nidoroſam fraceſcentem; veritas argumenti a priori æque ac à poſteriori conſtabit.

24. Talis ergo *bilis* (23) tali modo degenerans, ex hepate & veſiculâ felleâ in inteſtina dimiſſa, diriſſima ibidem patrabit. crimoniâ ſuâ, tenellos inteſtinorum nervos vellicando, motum orum periſtalticum invertendo; in ventriculum ſurſum adigeur, tunicam ejus nervoſam ſimili modo afficiet; unde nauſea; & irritatis magis magiſque nervis inteſtinalibus & ſtomachicis, eliqui diaphragmatis, muſculorum abdominalium &c: per gangliones & plexus varios inter ſe communicantes in conſenum rapientur; hinc ſpaſmodicè contractis muſculis abdominaibus, convulſo i. e. ad inferiora fortiter detruſo diaphragmate, entriculo & inteſtinis arctiſſime inde preſſis & à propriis nervis n ſpaſmum actis, vomitus; eo violentior, quô ſtimulus irritans crior: quæ omnia in hoc morbo manifeſtiſſimè apparuêre: hæcue ſolam cauſam cenſemus perpetuæ & deteſtabilis illius nauſeæ terribiliſque vomitus, quibuſcum omnes fere ægri in initio & in ipſis recidivis miſerrimè conflictati ſunt, quum enim venriculus noſter teſte egregio *Wepfero* [a], in ſummis convulſionius nunquam integrè ſe contrahere, omnemque materiem perectè explodere valeat, fomes mali, totus evacuari impos, ibiem hærebit, motu, calore, copiâ, auctus, ſimilem tragœdiam udit, ſimileſque effectus habet. Hinc etiam deducendæ illæ anietates intolerabiles & oppreſſiones circa præcordia, (quarum lias rationes poſtea enucleabimus,) in quibus ægri quaſi agoizare & cum ipſâ morte decertare videbantur. ex iiſdem ſimiter patet, (ut hoc obiter notemus, quod poſtea uſui veniet,) mnia viſcera abdominalia, imprimis hepar, unâ cum cyſti felêâ firmiſſimé diaphragmati annexum, ejuſque motui exactè obecundans, in ſummis his motibus & convulſionibus maximè remi, reprimi, agitari & conquaſſari. Quod Doctiſſ. *Wepferus* [b] optime etiam animadvertit, ſeque ipſa hepatis vaſa inde rupta idiſſe aſſerit.

25.

1. Lib. de Cicut. Aquatic.
2. Ibid. pag. 250.

25. Conſtitit itaque firmis & invictis argumentis: a ſolâ *bilis* corruptione ejuſque nidoroſâ fracedine ſæviſſima illa ſymptomata paſſim in hoc morbo obſervata, poſſe, imo neceſſariò debuiſſe provenire. Quam ſententiam adhuc magis confirmat illa materies, quæ enormi copiâ ſummis cum anxietatibus vomitu reddebatur. Hanc enim ſapore amariſſimam, colore flavam plerumque deprehendimus, quæ bina unico tantum totius corporis humani humori, (aurium cerumen forte exceperis) *bili*, imprimis cyſticæ competunt. Sed facile hic objectionem mihi fieri prævideo; materiem vomitu rejectam, quandoque acidulam, ſæpius viridem viſam eſſe; enimverô tantum abeſt hancce aliquomodô noſtram ſententiam evertere, ut potius maxime comprobet. ex phyſiologicis enim conſtat: bilis actionem inter alias primariam eſſe, ſua oleoſitate & amaritie acidi reſiſtere, eaque obtundere: atqui turbatâ ejus confectione & ſecretione, (ut poſtea explorabimus) depravatâ ſimul ejus naturâ, facultas ejus & vis in Chylum, deficere & labefactari debet; unde alimenta & potulenta, quæ ſola ex acidis vel aceſcentibus vegetantibus ab ægris adhuc appetebantur, reliqua abhorrentibus, ſuam naturam in debili, flaccido & calido ventriculo ſequentia, neque a bile multum domita, acere & bilis amarorem ſuperare debuere. Quod omnes morbi Chronici, ubi bilis quantitate vel qualitate peccat, uno ore teſtantur. Viriditatis ratio, licet bilioſo vomitui ſolum propria, non adeo manifeſta eſt; acidumne ſucci pancreatici ejuſque fermentum cum bile alcalicâ depravatum, in cauſa erit? ſic *Sylviani* & plerique *Chemici*. ſed reclamant omnia experimenta tam anatomica, quam Chemica, docentia lympham pancreaticam nec acidam, bilem alcalinam nunquam, multo minus harum effervescentiam, utcunque inter ſe permiſceantur & moveantur, obſervari. Ideoque totum hocce ſyſtema in ſe ipſum ſponte ruit: ergône potius viridis ille color ſummæ bilis acrimoniæ aſſignandus? Veroſimillima ſane hæc videtur ſententia, binis validiſſimis argumentis præter alia; ſuffulta. 1. Omnium veterum & hodiernorum obſervatio eſt, in omnibus capitis concuſſionibus bilis viridis vomitum, certum & pathognomicum ſignum eſſe cærebri læſi. Quare? quia læſis vel compreſſis cerebri vaſis, e-

ju-

jus actio magnam partem impeditur; hinc ſanguis tanto majori copiâ in cerebellum deferri debet; atqui ſecretio ſemper eſt, ut applicatio; ergô cerebellum tanto majori copiâ ſpiritus ſecernit & in nervos dimittit; hinc auctâ & turbatâ ſucci nervoſi cerebelloſi ſecretione, motuque ejus aucto, omnes actiones inde pendentes mirè turbantur; dum reliquæ animales & voluntariæ ſilent; ideôque in ſummâ Cerebri læſione & perturbatione nervi paris vagi & intercoſtalis ad omnia viſcera & vaſa interna non tantum, ſed & ad æſophagum, ventriculum diaphragma, & muſculos abdominales diſtributi convelluntur; docet manifeſtô ſtertor, pulſus fortis, & inæqualis in hiſce; ſimulque omnia illa (24.) ex inæquali & citato ſpirituum vitalium fluxu fieri debent, unde omnia viſcera Chylopœa maxime agitata & turbata, contentos ſuos humores valdè atterunt, diſſolvunt, attenuant, in hepar expellunt, quod æque ex multitudine nervorum, quos ex plexu meſenterico ſuperiori [1] accipit, ac ex iiſdem (24), fortiter concuſſum in contenta pari ratione agit, ex quibus ſumma acrimonia bilis oriri neceſſariô debet. alterum argumentum, quod adhuc magis urget, deſumitur a vulgari experimento illorum hominum, qui inſueti cœlo tempeſtuoſo in navibus, validis procellis jactati & agitati, ſtatim, utcunque ſani & vegeti antea, in nauſeas, paulo poſt horrendos vomitus coguntur. Hi primo chylum & reliquos humores e ventriculo evomunt, dein bilem flavam, poſt hanc vitellinam, ultimo tandem ſummis cum anxietatibus & concuſſubus æruginoſam & iſatodem; quâ expulſâ nihil amplius quicquid agant, evomere poſſunt. Hiſce ad oculum eadem mox memorata evenire videntur. Cui ſententiæ etiam omnia ſymptomata ægrorum noſtrorum favent, & reſpondent. Credimus itaque, virorem illum a ſummis illis actionibus & motubus ſpaſmodicis in bile adeô inde attenuatâ & ſoliditate ſuâ orbatâ, natum, ut radios lucis minus reflexerit, & plus in ſe attraxerit, vel ſuffocaverit: unde color viridis, qui eô obſcurior, quô omnes hæ cauſæ in bilem agentes velociores & diuturniores exſtiterint. Demonſtrat tota optica Newtoniana.

1. Willis. nervor. deſcript. Tab. XI. litt. oo. Vieuſſens Neurolog. Tab. XXIII. n°. 60. 61.

26. Nihil autem hic moramur omnia illa Helmontii argumenta, quibus tanto molimine contra hanc ſententiam inſurgit; dum enim egregius hic vir optime Galenicorum & Scholarum errores *de Excremento bilis* convellit, in contrarios penitus lapſus eſt, circulationis Harvejanæ adhuc dum neſcius, ut & omnium illorum, quæ Anatome, Injectio, Microſcopia &c. poſtea detexerunt; quare hic error tanto viro facilè condonandus.

27. Concludimus ergô, idque, ut putamus, jure meritô, bilis corruptionem & depravationem primariam hujus *Morbi Epedemici* cauſam, plurimorumque diriſſimorum ſymptomatum ſcaturiginem fuiſſe. Hinc veteres ſapientiſſimè, licet a poſterioribus deriſi, bilem in tali tempeſtate ſemper accuſabant; quod Hippocrates in iis, qui per montana arida loca, æſtuante cœlo, ſimul inopiâ aquæ preſſi, diurna nocturnaque itinera faciebant, egregie animadvertit. imo & ipſe Ariſtoteles inter Problemata [a] jam propoſuit. *Quare æſtas ſicca & autumnus ſiccus maxime bilioſos infeſtet?* licet ſummus ille Philoſophus ejus rationem parum attigerit. Idem Cl. Sylvius ex annoſâ ſuâ praxi plurimis in locis confirmat. Egregium etiam & ſummi momenti in hiſce eſt experimentum illud Bellinianum, qui dato tantillo putridæ vel corruptæ bilis homini voraciſſimo, ilicô ipſi horrorem, nauſeas & ſummos vomitus excitabat.

28. Memorabilis porro in hoc morbo nobis occurrit ingens illa ſitis, ægris in inſultu febrili non tantum, ſed & extra omnem paroxyſmum, intolerabilis; utcunque eam ingenti copia aquæ ſimiliſve potus ſedare conabantur. Hanc iiſdem penitus cauſis (14.), imprimis vero (23.) imputamus. Ex phyſiologicis enim conſtat, ſitim ſemper in noſtro corpore agnoſcere, vel liquidiſſimi diſſipationem ejuſque penuriam, vel acre quoddam nervos ſtimulans & vellicans, naturamque cœco quaſi impetu ad perditi ſupplementum, acriſve dilutionem obtuſionemque impellens. Utraque in hoc morbo obtinuiſſe, ſupra ſatis oſtendimus; id ſolummodo obſervandum, tenuiſſimi defectum facile quidem adhuc aquoſis farinoſis diluentibus ſuppleri; ſic & omne acre aromaticum, muriaticum, volatile ſupe-

a. Sect. 1.

perari & domari, aſt alcaleſcens bilioſum fracidum difficillimè, ſi unquam. Quid luculentius? Sit homo ſaniſſimus, parum tantummodô comedens de pinguedine, lardo, vel bili cujuſcunque animalis, nimis exaſſatis vel corruptis, ilicô (ut mox innuimus) nauſeas, ructus nidoroſos, vomitus enormes &c: concipiet, ſitimque per multos dies vix exſtinguendam. Quid manifeſtius in hydropicis, cachecticis, ſimilibuſve? quando ichoroſa acris materies alcaleſcere & ruptis aut exeſis vaſculis in ſanguinem abſorberi incipit; hos licet ab omni antea abhorrentes potu, ſtatim inexplebili ſiti torqueri videbis. Non mirum ergô tantam ſitim hos ægros vexaſſe, poſitis enim iiſdem cauſis, iidem ſequuntur effectus.

29. Viciſſitudinibus frigoris & caloris ſe invicem excipientibus, in paroxyſmis febrilibus adeô exorbitantibus, non eſt quod multum immoremur; cum hæc lippis & tonſoribus nota ſint; atque ex (14.) ſponte intelligantur. Humores enim tanto calore exaſſati quaſi, tot crudis & heterogeneis depravati, tot motubus & concuſſubus ſoluti, vappidi, lenti, ſummas obſtructiones in capillaribus excitarunt. Natura verô ſemper actuoſa ut has ſuperaret, & labaſcentes functiones reſtauraret, nervoſos ſpiritus cievit, humores inertes exagitavit, in loca obſtructa vel jamjam obſtruenda impegit, vaſa arctiora dilatavit, extendit, impacta revulſit, attenuavit, ſi reſolvendo eſſent, reſolvit, omni modo aditus & vias impervias deobſtruxit, reſeravit, tranſitum obſtructæ & liberæ materiæ conciliavit. Hinc illi horrores, tremores, concuſſus, &c, quia in pulmone celerrima humorum agitatio, vaſa anguſtiſſima, ſummæ ideoque reſiſtentiæ, anxietates ſummæ. a quo conflictu & colliſu ſolidorum in fluida & contra, ſolutis tandem repagulis, ex frigore calor natus; eô quidem vehementior, quô præcedens algor & obſtructio majorem concitationem & impetum requirebant; quod alias minus in hæc attento paradoxon apparet. Liquet præterea, quare humores hiſce omnibus maxime attriti, diviſi, a calore ſubſequente magis agitati, in vaſcula ſudorifera expanſa, laxata, propulſi, miſeris his ægris in ſudores adeo enormiter reſoluti ſint.

30. Jacto hoc fundamento (24.) mirabile illud ſymptoma

ægrotantibus adeo infeſtum, ac tædioſum, toto morbi decurſu & in omnibus recidivis perſeverans, in febrili exacerbatione longe atrocior, *Cephalalgia*, facilè explicatur. Cujus cauſas remotas iiſdem (29.), proximas verò immeabilitati per duræ, & forte etiam, (ſi Vieuſſenio [1] credamus, quod tamen ob æquabilem circuitum, teneritudinem vaſculorum, & pulſum vix obſervabilem, non ita veroſimile videtur) piæ meningis vaſcula; quæ ſpiſſiori, lentiori humore infarcta, impulſu liberæ materiæ in retardatam vi cordis & arteriarum ruentis, dilatata & tenſa, immanem hunc dolorem excitarunt, eô quidem acriorem, quô obſtructio major, motus citatior, impacta vel impingens materies acutior, tenellas vaſorum membranas plus extenderit & vellicaverit; ut ex phyſiologicis innoteſcit; ſimul, etiam intelligitur ratio ſæviſſimorum illorum dolorum ad omnes artus, tendines, ligamenta, juncturas &c: quibus ægri miſeris modis excruciabantur; imo in ipſum Rheumatiſmum, Arthritidem &c: ut poſtea videbimus, inciderunt.

31. Quæ omnia (14. 25. 28. 29. 30.) magis probantur urinis in hoc morbo obſervatis, variis quidem; plerumque tamen craſſis, turbidis, ſubrubris, vel ſubruffis, nullum ſedimentum ad fundum ouroſcopii fere deponentibus; quandoque flammeis, tandem jumentoſis, ſpumam tenaciter retinentibus; clariſſima ſane indicia, humorum velocitatis & craſſamenti, horum & ſolidorum attritus & detritus, materiæ ſalinæ, oleoſæ, terreſtris attenuationis, & abundantiæ &c: quod inter alia argumenta illud experimentum magni Bellini [2] maximè probat; ubi egregio ſpectaculo demonſtrat, urinam ſani cujuſcunque hominis leni ebullitionis igni expoſitam juxta tenuiſſimarum partium diſſipationem, reſidui inſpiſſationem & exaltationem, odorem, colorem, ſaporem, ſpiſſitudinem mirè variare, increſcere, omniumque morborum ſpeciem tam acutorum quam Chronicorum pro deſtillationis & temporis gradu, referre; & , quod ſtupendum, ſuperadditis iterum omnibus iiſdem, quæ avolarunt, ſenſim omnia redire & in priſtinam naturalem ſtatum reduci. Quæ ſi conferamus cum iis, quæ (14. 18. 19.) præmiſimus;

1. Neurograph. Lib. 1. pag. 30.
2. Lib. de urinis.

mus, omnia exquiſitè inter ſe quadrabunt; ſimulque patebit ſummam partium ſalinarum, oleoſarum & terreſtrium attenuationem in cauſâ fuiſſe, cur urinæ ſpumæ tenaciſſimæ, absque ulla fere hypoſtaſi evaſerint.

32. Omnibus his anxietatibus & cruciatibus corpora ægrotantium maximè enervata fuiſſe quis non videt? intentus in morbi cauſas, ſummam ejus pertinaciam, diuturnitatem, ſymptomatum atrocitatem, humorum optimorum degenerationem peſſimam, vaſorum labefactationem maximam, functionum denique inde turbatarum, impeditarum, & deſtructarum multitudinem, earumque nobilitatem, neceſſitatem; fieri enim non potuit, quin natura, dum tot hoſtes debellare, tot mala ſuperare, tot vitia corrigere, tot functiones reſtituere debuit, omnes vires ſuas impenderit, omne robur ad ſui conſervationem profligaverit; hinc pleroſque vidimus ægros, ut ut herculeos, athleticos atque robuſtos antea, mirificè hoc morbo exhauſtos & omnibus viribus deſtitutos, ita ut ſe ſuſtinendo non amplius viderentur, omnem cibum potumque, quem prius avidiſſimè appetierant, repudiantes, & abhorrentes, jamjam defecturi & ſuccubituri.

33. Quando morbus hoc modo ad ſummum apicem & ἀκμὴν evectus jam de vitâ triumphare videretur, omniaque ſymptomata graviſſima eſſent; tandem ſponte, vel ope bonæ medelæ deceſſiſſe, victaſque dediſſe manus plerisque compertum; ſenſimque quum ægri, imminenti paroxyſmo haud ferendo eſſent, magno D. O. M. beneficio morbi vires decreſcere, vitæ increſcere, ægrique citius tardius reſtitui cœperunt; variâ tamen & ſingulari admodum criſi.

34. Antequam verô judicationem hujus morbi abſolvamus; priora paululum retexenda, ut hanc telam ad colophonem uſque pertexere poſſemus; & ſequentia eô clarius dilucidentur. Vidimus, quid bilis (22) ex hepate in inteſtina delata, in ventriculum ſurſum acta, molita fuerit; & quænam diriſſima ſymptomata ibidem patraverit, nunc ordo nos ducit; ut exploremus, quidnam labis vaſa & viſcera eam conficientia & ſecernentia inde contraxerint: hæc gemina obſervata fuit; altera ex ipſâ vaſorum & viſcerum ſtructurâ, ſitu, nexu, & actione; al-

tera ex humorum, quos hæc recipiunt, mutant, ſecernunt, ge-
nio, retentione, ſtagnatione, corruptione profluxit. Conſtat e
legibus hydraulicis & hygroſtaticis, quod ſi diverſa corpora æ-
quali vi & velocitate in eoſdem canales ad eaſdem reſiſtenti-
moveantur: ea, quæ cæteris paribus leviora, tardiora & inæ-
qualia ſunt, ſemper ad latera deflectere; econtra ſolidiora &
mobiliora rectam viam continuare; ergô ſi hæc ad noſtrum cor-
pus adplicemus, patebit; arterioſum ſanguinem variis partibus
ut ſupra vidimus, conflatum, ex corde in arteriam magnam ex-
pulſum, omne, quod craſſius, lentius & minus mobile eſt
quô melius rectam viam ſive caput petere poſſet, ad latera
e. in aortam deſcendentem deviare. quæ iterum ſimiles parte
in laterales ramos i. e. in cœliacam & meſentericas, quibus om-
nia hæc viſcera Chylopœa irrorantur, deponet. Ergô ſi conſi-
deremus 1. naturam ſanguinis in hæc viſcera derivati. 2. eju
degenerationem 14. 15.) in ſimilem, ſed longe pejorem di-
theſin. 3. enormes illos ſpaſmos & motus convulſivos ventr-
culi, diaphragmatis, muſculorum abdominalium, in hæcce vi-
cera, inprimis hepar, nudiſſime his expoſitum agentes, ea con-
cutientes, mirifice turbantes. 4. hinc craſſum, lentum & oleo-
ſum ſanguinem in anguſtias horum vaſculorum maxima vi impu-
ſum & agitatum. 5. ſummum inde virium decrementum & in-
firmationem, impactos humores vix propellere & expedire
potentium. 6. Hepatis fabricam laxam, & maximè in homin
friabilem, facillimè extendendam, vix contrahendam. 7. gem-
natam in eo reſiſtentiam & retardationem venoſo ſanguini ſupe-
randam, hinc tardiſſimum & lentiſſimum motum; evidenter ap-
parebit nullibi in toto corpore facilius obſtructiones naſci, na-
tas ſemel difficilius reſolvi poſſe.

35. Talis ſanguis (34. 1. 2.) ad viſcera (34. 3. 6) appulſu
ægrè adhuc primam reſiſtentiam in ventriculo, ſplene, pan-
create, omento, meſenterio &c: ſuperare potuit; verum in an-
guſtias venæ portarum delatus, ob cauſas (39. 4. 5. 6. 7.
retardatus, ibidem hæſit, ſtagnavit, ſe accumulavit, flaccid
vaſcula extendit, vicina compreſſit, omni modo vaſti viſce-
ris functionem interpellavit; enimvero obſtipato hepate reliqu
viſcera Chylopœa, inprimis lien, omnem præparatum arterio

ſun

ium ſanguinem in hepar exonerans, infarciuntur, & ſimilia pa-
iuntur, ut clare omnia defunctorum & apertorum corpora his
nalis exſtincta, teſtantur: [1] ſic tota χοληποίησις turbata, depra-
vata. Cruor ex viſceribus Chylopœis venoſus ad hepar delatus,
biliofo ſucco prægnans, ſe ab eo liberare & depurare in multis
hepatis locis impos, venæ cavæ redditur, unde ſanguis ſpiſſior,
entior, viſcoſior, acrior factus peſſimas illas obſtructiones (29.
30.) peperit, vel multum auxit; ut & ſitim (28). hinc illæ
febres mirabiles, admodum in hoc morbo ſingulares & anoma-
æ, neque minus frequentiſſimæ, in eodem ægro ſæpius per-
mutantes & variam formam induentes; omnigenas febrium vul-
garium ſpecies mentientes, licet ab iis diverſiſſimæ, nec in ul-
lo ægrotante certum typum, ordinem, periodum &c: obſer-
vantes, optima quæque antipyretica reſpuentes; imo ſæpius
inde exacerbatæ, vel per aliquot dies ſeptimanaſve intercalatæ,
nunquam fere integrè curatæ, jam ſponte decedentes, ægrum-
que per aliquot tempus longius, brevius, derelinquentes, mox
abſque ullâ cauſâ manifeſtâ recrudeſcentes, in hunc uſque diem
perdurantes.

36. Retenta & accumulata hæc (35) materies hepar ma-
gis obſeſſit, & diverſas penitus criſes habuit. Iis, quibus mo-
tus humorum velox ſatis, obſtructio magna, impacta materia
acrior, pejus ceſſit. fæculenta enim hæc materies inerti ſuo pon-
dere hepar aggravans, motu viſcerum, reſpirationis & calore
corporis, acrimoniam (18. 23.) penitus concipere incepit; te-
nella portarum vaſcula & glandulas hepatis corroſit, humores
reſiduo alluentes infecit, tranſitum denegavit, in vaſculis ſe accu-
mulavit, vicina magis compreſſit; donec tandem increſcente
malo, auctâ acrimoniâ, & mole corruptæ materiæ, aliiſque
cauſis irritata, dilatatis vel exeſis vaſculis & glandulis magnâ
vi, quâ datâ portâ, ruit, totamque amurcam in ductus hepa-
ticos, veſicam felleam, ductum communem, inteſtina exonera-
vit; ubi detruſa rancidâ ſuâ acrimoniâ villoſam tunicam eroſit,
mucum abraſit, nervos tenellos vellicavit, ſimilia (24), ſed ad-
huc longe pejora creavit; unde horrenda cholera (9); quâ enor-
mis

[1] Videatur imprimis Boneti ſepulcret. Anat. lib. 2. ſect. xvi. & ſeq.

mis ſaburra ſummis cum anxietatibus, ſpaſmis, convulſionibus ſurſum deorſum expulſa; quæ, fomite nondum depurato ex iiſdem cauſis ſæpius recidiva fuit. Quibus vero hæc a murcoſa materies acerrima, putreſcens, alcaleſcens jam evaſe rat, omnia vaſa membranas, canales, quos lambit, penitus ero ſit, deſtruxit, gangrænâ affecit, totam inteſtinorum tunicam interiorem deglubit, hinc dyſenteria colliquativa, & mors ſub itanea. Hic fuit primus, & quidem geminus exitus huju morbi, quo ægri paulô ante, excepto languore, debilitate & hypochondriorum tenſione, ſatis bene valentes in terribilem Choleram inciderunt, incredibilemque materiæ, colore, odore ſapore, omni effectu (25) ſimillimæ, copiam per ſuperiora & inferiora ex corpore eliminarunt. alii, ſtupentibus adſtantibu vicinis, amicis, & medicis ignaris, ſubito exſtincti ſunt; prior mirè exhauſti & infirmati, ægrè reſtituti.

37. Aliis eadem materies (35) intra hepar coërcita longe ali ſymptomata produxit. extremis quippe venæ portarum angu ſtiis inhærens, motu ſanguinis perpetuo in impacta arietantis actione diaphragmatis & muſculorum abdominalium, concu ſa, attenuata laxos, portarum fines dilatavit, omni dimenſion amplificavit & inſalutatis glandulis & ductibus bilioſis in laxo fines radiceſve venæ cavæ omni hepatis puncto per anaſtomo ſes extremis venæ portarum ramulis continuas, expulſa, ex in in latiores ramos propulſa, mox venoſo ſanguini in venâ ca vâ deſcendente vel potius adſcendente admiſta, cum eo in co & pulmones delata, una cum reliquo totius corporis ſangui ad omnes corporis plagas tranſlata fuit. Hic ſecundus fuit huju morbi exitus.

38. Compreſſis & obſeratis glandulis & vaſculis bilioſis, ſi mul omnis confectio, ſecretio, excretio bilis utriuſque max mam partem impedita & ſublata fuit. folliculi & emiſſaria glan dularum a reſiduâ materie inhærente, vel fortè adhuc parv copiâ delatâ, per moram inſpiſſatâ & tenuiſſimâ parte orbatâ referti fuere; hinc ab allabente, nec transmeare potente, ſi mili materie extenſi, mire aucti lapides, calculos, ſcirrho & ſimilia in hepate crearunt; unde ejus moles maximè adau cta & indurata. hinc infinita mala ex Hepatis & bilis function

uſu

ſu, naturâ, efficaciâ &c: petenda. Verus Icterus; hypochon-
riorum tenſio, gravitas, tumor; ſcirrhus hepatis; oppreſſiones
c anxietates circa præcordia, exacerbantes ad minimam ventri-
uli a cibis, potibuſve repletionem, molem hepatis, cui adja-
et, plus prementis; vera Cachexia bilioſa, veteribus atrabilia-
ia dicta; hinc flavedo, vel ſi plus attenuata & diſperſa fuerit bilio-
a materies, viriditas; obſtructiones variæ; febres mirabiles,
iuturnæ, nulli remedio cedentes; & plura alia ſuperius jam
ropoſita, vel ex his facile deducenda: quæ in infinitis ægris
oſt morbi remiſſam vehementiam obſervata fuerunt; & adhuc
odie obſervantur.

39. Ex iiſdem (35.) profluxerunt ſummi illi dolores rheu-
atici & arthritici; licet enim nullâ phlegmone, ſeu inflam-
atione primi vel ſecundi generis, hic morbus infeſtus fuerit:
ihilominus tamen obſtructionibus & inflammationibus in vaſ-
ulis minoribus lateralibus, formidabilis evaſit. Sanguis enim pi-
eo, oleoſo, & acri bilioſo ſucco gravatus & iners, in hiſce Vaſcu-
is omne obſtructionum genus produxit; & expandendo, ac
odendo tenuiſſimas fibrillas tendinum, ligamentorum, junctu-
arum, oſſium &c; acerbiſſimos dolores excitavit, qui ad mini-
um motum, ob majorem inde compreſſionem & arctatio-
em, ac proinde craſſiori acri materiæ transfluxuræ majorem re-
iſtentiam, exacerbati ſunt; imo fuerunt ægri, qui podagricorum
nſtar ſe in ſummâ corporis quiete retinere cogebantur; ni id fa-
erent, ad minimi articuli motum immani dolore torqueban-
ur, qui tamen ſenſim ope bonæ medelæ penitus deceſſit.

40. Ultima tandem atque perfectior reſtat examinanda *cri-
ſis*. Quâ craſſa, tenax, oleoſa materies (35.) viſcerum ope
atis validâ adhuc ſuperſtite, attenuata, ſubacta, novo perpe-
uo alluente cruore ſoluta, diluta, expanſis parum venæ por-
arum finibus, glandularum folliculis, emiſſariis & ductu-
ous bilioſis per patulum hoc iter, in inteſtina expulſa, hepar
& reliqua viſcera penitus liberavit & expurgavit, ſuâ copiâ &
acrimoniâ, licet mitiori, inteſtina ad diarrhœam bilioſam ſti-
mulavit: quâ morbus integrè ſolutus & judicatus fuit. Aliis
verô quibus materies paulô acrior, ſymptomata graviora, lenio-
ra tamen (36), ingenti diarrhœâ & dyſenteriâ judicabatur, quâ

ſimul cum fæculentâ materie, multum de bonis humoribus p
inteſtina dejectum. Unde omnes vires brevi debilitatæ atq
exhauſtæ fuerunt. Huic diarrhœæ & dyſenteriæ ad fine
aphthæ ſuccedebant; colore, denſitate, mollitie, aliæ ali
graviores; pleriſque ſatis malignæ, verſicolores & ſæpiſſim
deciduæ, mox renaſcentes ad plurimas vices uſque; ægros a
ſummam debilitatem perducentes: ſimiliter & in Cholera (36. 9.
pauciſſimis ægris, (quod mirum) niſi jam decrepitæ ætatis
his omnibus plus enectis, lethales. Harum ulteriorem,
quis deſiderat explicationem, ea, quæ de his incredibili indu
tria & ſagacitate detexit ſæpius laudatus vir πολυμαθέςατ
H. Boerhaven, [1] adeat.

41. Jecur, aliaque viſcera hiſce (40.) liberata, & defæcata, a
priſtinum robur & vigorem vix, niſi longo tempore pleriſqu
reſtitui potuerunt. Sed dilatatis, exinanitis, & collabſis vaſ
& glandulis, bilis ritè præparari, ſecerni, excerni; neque eff
ctus a naturâ ipſi præſcriptos præſtare potuit. Hinc ægris ple
riſque remanſerunt bilis inertia; pituitæ lentæ in primâ offici
nâ aggeſtio; appetitus projectus; ingeſtorum cruditas; alvu
adſtrictior; ructus acidi; dolores iliaci; languor; pallor; fri
gus; debilitas; leucophlegmatia; obſtructiones variæ; &c: qui
buſcum plerique ægri adhuc dum colluctantur. Nullis auten
felicior & integrior ſanitas reſtituta, quam illis, quibus mor
bus in initio, vel poſtea ingenti diarrhœa ſolvebatur.

42. Supereſt jam exploratis omnibus, ſummâ, quâ potui
mus, accuratione, *Morbi Epidemici* cauſis & effectibus; & criſ
variâ expoſitâ, ut paucis, quæ ad mirabilem hunc morbum
debellandum, probata fuerunt, perſtringamus, ſimul noxi
pharmaca ab imperitis peſſimè adminiſtrata, oſtenſuri.

43. *Prophylaxis* in *Morbi* primordiis, recidivis, & deceſſu, pe-
nitus alia, imo poſterior priori oppoſita fuit; quod multos ali-
ter peritiſſimos & feliciſſimos practicos in ſummos errores de-
duxit. in initio indicatio erat: corpora arida, exſucca, ac
exuſta quaſi, idoneis, cauſis & acrimoniæ (23) contrariis, hu-
moribus opplere & reficere. hunc in finem ſummo cum ſucceſſu
proderant omnia aquoſa, humectantia, diluentia, refrigeran-
tia,

[1] Aphoriſmor. lib.

ia, diluentia, acidula. Huic ſcopo ſatisfaciebant α. Omnia a-
uoſa farinoſa aceſcentia vel jam acida: titulo infuſi; decocti, pti-
ınæ &c: quorum primum locum tenebant Avena, Seca-
e, Hordeum, in aqua ad crepaturam cocta, filtrata, ſu-
eradditis gratis acidulis, mellitis, ſaponaceis. β. omnia lac-
icinia, imprimis ſerum lactis, lac defloratum & cremore ſuo
utyraceo orbum, oxygala, hydrogala. Quæ pro cibo, potu-
ue ſerviebant; & diluendo, refocillando, ſitim & acrimoni-
m bilioſam obtundendo, ſimulque alvum leniter laxando, pro-
atiſſima fuerunt. γ. Omnes fructus horæi bene maturi, eorumque
ucci, decocta, ſapæ, defruta, rob, conſervæ: quô etiam per-
inent mel, acetum, oxymel, oxyſaccharum, oxycraton ve-
erum;) Vinum rhenanum, quod ſummum arcanum in hoc
norbo fuit, ſi multâ aquâ farinoſâ dilutum & mellitis, ſapo-
aceiſque emollitum exhibebatur; aliter ſtimulo ſuo ſalino mo-
um nimis augebat. δ. Acida ſalina refrigerantia: ut tartarus
rudus, cremor tartari, nitrum, ſal ammoniacus. Reliqua
erô ſalia foſſilia nocebant. Ex his quatuor claſſibus infinitæ
ormulæ pro artificis lubitu componebantur, & quidem even-
u in initio morbi feliciſſimo, habitâ ſemper ratione ad æta-
em, temperiem, vires ægrotantium, tempus morbi, & ſymp-
oma. Sic debiliſſimis ſolum decoctum panis toſti, vel biſcocti
um tantillo ſyrup. violar. paulô fortioribus ptiſana cum paux-
llo ſucci citri, vini rhenani, pulp. tamarind. melle, aut
accharo ad gratum acorem edulcorata, conveniebat: & ſic
le cæteris. Et dolendum ſane hæc a multis medicis parum
d morbi cauſas & ſymptomata attentis, tam ſæpe negle-
cta fuiſſe! ipſemet enim ſæpius vidi, cum ægri omnia medi-
amenta & alimenta penitus abhorrerent; quòd ſolo uſu ho-
um ingenti quotidie copiâ, perfecte ſanati, nec ullam reci-
livam poſtea paſſi fuère, ſi ſc. in initio & in primis recidivis
labantur.

44. Si hæc omnia (43) non, fruſtra, vel ſerô adhibeban-
ur; ad nauſeas & vomitus illos horrendos, morbumque radi-
citus exſtirpandum, proderant emetica & purgantia; omnium
optime, quæ utraque vi pollebant; naturâ has vias ſponte affe-
ctante, medicumque verum τῆς φύσεως θεραπευτὴν, quaſi manu-

 du-

ducente, quo ſibi deficienti ſuccurrat. Unde Hippocrat. 1 bene monet, *vomitus iis perquam utiles eſſe, qui bilem pituitâ permiſtam habent*: ejusque exactiſſimus imitator Sydenhamus 2 egregiè animadvertit in febribus illis Epidemicis, quæ multa cum noſtro morbo communia habuerunt, Emetica hic omnium pulcherrima eſſe, ſeque ſæpe miratum fuiſſe felicem eorum ſucceſſum, & ſæviſſimorum ſymptomatum integram ſublationem; licet materies vomitu rejecta haud magni momenti videbatur &c. Vomitoria commodiſſima in hoc morbo erant Oxymel ſcillitic. Oxyſaccharum vomitivum illuſtris Angeli Salæ, Tartar. Emetic. Rad. Ypecacuanh. omnibus palmam præripiens. præparatio ad vomitum optima erat, ſi Emeticum tempore matutino vacuo ventriculo aſſumebant; jubebatur æger aſſumtum tam diu, quam poſſet, retinere; præſto erat ahenum caldarium aquâ tepidâ, prius coctâ cum pauxillo ſalviæ, rutæ, ſimiliſve herbæ, percolatâ, & melle parum edulcoratâ, repletum. Poſt primum vomitum ſorbebat æger aliquot libras de hâc aquâ ad ſummam nauſeam uſque, vomebat, iterum ſorbebat, vomebat, idque tam diu repetendo, donec aquâ tepidâ hauſtâ non amplius vomitu reddebatur; ſi verô ante primum vomitum daretur aqua, commodius quidem vomebat æger, enimverô minus feliciter peccans materies eliciebatur ut multis conſtitit experimentis; ſi tum magnam copiam ſer. lactis, lactis ebutyrati, vel ſimile quid ſuperbibebat æger, vi emeticâ ſedatâ & ſublatâ, in optimum purgans vel laxans vertebatur: ſicque omnium commodiſſime & feliciſſime cedebat emeticum. Quibus verô natura minus in vomitum proclivis erat, purgantia magis conveniebant: probatiſſimum hic erat quicquid ex Fruct. Tamarindor. Cremore Tartar. Prunis acido-dulcibus Electuar. Diaprun., Syrup. Roſar. ſolut. cum ſenn. dabatur quæ leni ſtimulo nervos irritando, humores leniter ſolvendo, acrimoniæ oppoſita, amurcoſam materiem per inferiora eliminabant. omnia Cathartica acriora, calidiora, inflammantia hic ſummopere nocebant, ut & talia, quæ humores nimis diſſolvebant; qualia Scammon. Jalapp. Mercurialia & ſimilia.

1. Coac. prænot. ſect. 11.
2. Lib. de morb. Epidem. c. IV.

45. Poſt exhibitum vomitorium, aut purgans, ſedato jam impetu, quies animo & corpori concilianda erat. Veſperi divinum remedium erat, paucis bene obſervatum, anodynon paregoricum cardiacum, gratum & reficiens, ex myv. cydon. Rob ſamubci, junip., ribeſ. cum emulſione quadam ex ſeminibus farinoſis oleoſis. v. g.

℞ Amygd. Dulc. No. VI.
Sem. Papav. Alb. unc. ß.
Cum Aq. Stillat. Flor. Rhœad.
F. S. A. Emulſio, cujus unc. vj. admiſce
Rob. Moror. dragm. ij.
Laudan. Opiat. gr. j.
Aq. Cinnamom. dragm. ij.
Syrup. Pavav. Alb. unc. ß.
F. Hauſtus.

46. Hiſce (44. 45.) ritè adminiſtratis, &, ſi ſymptomata urgerent, vires ægri & reliquæ circumſtantiæ permitterent, bis, terve repetitis; morbus ſæpiſſime integre debellatus fuit. Victus optimus erat ex (43. α. β.) permiſtis (43. γ.); olera molliſſima, acetoſa, quæ pappeſcentia & lacteſcentia Botanicis audiunt, ſimiliave blanda demulcentia, reficientia, oleoſa, acre lenientia. An M. S. in initio morbi proderat? ſic multis placuit, aliis contra. Sed facile videmus an, quando, quonamque ſucceſſu hæc operatio felix fuerit, & ſimul quam parum prodeſſe potuerit; 1°. Quia nulla ſigna phlegmones in initio morbi & in ipſis recidivis in pleriſque apparuerunt. 2°. Quod humores non quantitate i. e. copiâ & abundantiâ, ſed qualitate & ſubtiliſſimi defectu peccaverint. 3°. Quia primaria labes in initio corrigenda non in ſanguine, ejuſve ſero, & lymphâ adeo hærebat, ſed in bile primas vias, & viſcera chylopœa, imprimis hepar afficiente. Ergo V. S. mobiliores & fluidiſſimas ſanguinis partes educendo, reliquas craſſiores & inertiores relinquendo, vireſque ſimul imminuendo, non potuit non morbum ejuſque effectus ſc. obſtructiones adaugere, & variis morbis Chronicis originem dare, ut in multis etiam apparuit. His aliiſ-

aliiſque rationibus, eventu pariter, in plurimis, quibus inſtituta fuit, ſiniſtro, adducti, negativam tuemur. Attamen non penitus expungendam cenſemus: etenim in corporibus plethoricis, calidis, ſanguinolentis, ſimilibusve hoc morbo laborantibus, *ſanguinis miſſio* optime ceſſit, inprimis ſi poſt ejus operationem illa (43. 44. 45., inſtituebantur.

47. Nocebant in initio omnia ſudorifera, calefacientia, exſiccantia, ſpirituoſa, ſalina, acria, alcaleſcentia, adſtringentia; quocunque titulo, formâ, aut copiâ data: ut pote corpora, æſtu & calore exuſta, macerata, infirmata, ſudoribus diffluentia; magis magiſque arefacientia; humores exagitantia; exaltantia; cogentia; diaphoreſin nimiam jam, & noxiam ſummopere, promoventia; obſtructiones varias difficillime vel nullatenus reſolvendas producentia, vel accelerantia; &c: nec minus exitioſus, quod ſicco pede tranſire nefas eſſet, fuit intempeſtivus in initio corticis Peruviani uſus. Dolendum ſane! nobile imo divinum medicamentum tam præpoſtere ab Empiricis, Agyrtis, Mulierculis, & neſcio quibus, in quâcunque febre, aut morbo uſurpari. imo vidi ruſticos homines, omnium rerum rudiſſimos, eo veſaniæ, ſacri turpiſque lucri gratiâ, perductos, ut hunc corticem infinitis miſeris febricitantibus æque veſanis, quod ſibi a talibus verba dari paſſi ſunt, in initio morbi promiſcue abſque ulla norma vel canone exhibuerint.

. . . . : Sed quæ reverentia legum?
Quis metus aut pudor eſt unquam properantis avari?

Sed redeat, unde digreſſus eſt ſermo nimio orgaſmo in ſordidum hominum genus abreptus. Si nobis liceat poſt accuratam omni ſenſu hujus corticis explorationem, de ejus mirabili vi febrifugâ, cum aliis medicamentis collatâ, a priori concludere, quod à poſteriori quotidianâ experientiâ docemur, haud obſcure latebit cauſa, quo minus famoſiſſimus hic cortex, ut ut in aliis morbis & febribus ſaluberrimus in hujus *Morbi Epidemici* initio & primis recidivis convenire potuerit. Quod ut bene fiat ipſas febrium cauſas penſiculatius, breviſſime tamen, perſcrutemur. Supponamus ergo ſtimulum quendam in corpore hærere febrim exitantem, non hic opus eſt fingere *Ignem*, *Calidum innatum* vel ut Avicenna lo-

[1] loquitur, *Extraneum, accenſum in corde & per reliquum corpus diſtributum*; ex veterum ſententia. aut cum Helmontio; [2] *Archæum quendam iracundum & furibundum ad peregrinum hoſtem ex corpore expellendum &c*: vel cum acutiſſimo Williſio [3], & aliis egregiis viris; *immodicam ſanguinis & humorum efferveſcentiam*. multo minus, ut Clariſſ. Sylvius [4], Grafius [5], eorumque ſequaces Chemici; *depravatam bilis alcalicæ & ſucci pancreatici* vel *lymphæ acidæ temperiem, indeque turbatam efferveſcentiam*. Quoniam hæc omnia (ſalvo honore tantorum virorum) fictis & omni experientiæ contrariis hypotheſibus innituntur. Neque multô magis plauſibilis videtur ſagaciſſimi Borelli ſententia [6]; ſtatuens *ſuccum quendam lentum viſcidum & acrem meatus & oſcula nervorum in glandulas hiantium obſtruentem*, tanquam omnium febrium cauſam proximam. quum multi morbi, in quibus glandulæ penitus interne obſtructæ, induratæ, ſcirrhoſæ, lapideſcentes, omnes nervos & vaſa allabentia comprimunt & obſtruunt; abſque ulla fere febre, niſi forte lentâ ob deſtructum glandularum uſum, obſerventur. ſimpliciter ergo abſque ullâ fingendi licentiâ ſupponamus ſtimulum quemcunque, a quâlibet cauſâ, ſive id fiat ab acri qualicunque aſſumto, vel in corpore nato & humoribus permiſto, aut alicubi firmiter affixo; ſive ab ipſa mala vaſorum diſpoſitione; στενοχωρίᾳ; θλίψει; &c: aliâve cauſâ, (nil refert, cum infinitæ dentur) in corpore natum, febrem excitantem. hoc ſemper hic fieri nemo unquam negavit, ſed quomodo febris producatur, omnes fere diſcrepant. Conceptus ergo in corpore ſtimulus, ſi is moveatur cum humoribus noſtris globoſis [7] & proinde omnium figurarum mobiliſſimis, omnibuſque canalium poris, (modo minimus eorum diameter globi diametro major ſit) adaptatis, ſtatim reſiſtentiam majorem offendet, tardius movebitur, lateribus vaſorum adhærebit, impedimentum trans-

1 Lib. IV. ſect. I. de Febrib.
2 Lib. de Febrib. c. 13. & paſſim.
3 Pharmac. rat. pag. 45.
4 Diſputat. Med. X. §. LV.
5 De ſucco pancreat. p. m. 477.
6 Lib. 2. de mot. animal. prop. CCXXVII. & ſeqq.
7 Leeuwenhoek Epiſt. 28 Novemb. 1687. p. 152. & paſſim in operib.

tranſfluxuræ materiæ excitabit, ab eâ agitabitur, arteriarum tunicas ſollicitabit: ſed hæ irritatæ tanto fortius ſe contrahunt, & validius in contenta agunt; hinc motus humorum concitatior, eoque velocior, quo ſtimulus ille acrior, durior, difficilius ſubigendus, copiâ major &c: erit; hinc cordis ſyſtole & diaſtole citatior; vel, quod inde plus humorum accipiat; hinc plus dilatetur & proinde plus ſe iterum contrahat; vel quod idem ſtimulus per omnes humores diſperſus, in fibris muſcularibus cordis eadem patrat, vel utrâque de cauſâ; hinc crebior & velocior pulſus; unicum pathognomicon febris ſignum. ſi verô ille ſtimulus alicubi affixus hæreat, vel mala vaſorum configuratio febrim producat, eodem modo penitus hæc efficiet. Quæ omnia hic loci ex Mechanicis & Phyſiologicis latius deducere; & ad reliqua phœnomena facile inde explicanda adplicare, ne nimis excurrat oratio, & a propoſito aberremus non eſt animus; confer (29. 30). Quid ergô erit antipyreticum? triplex; quartum me conſcio nullum datur. 1^{mum}. Quod vi quadam occultâ & nemini hactenus cognitâ ſtimulum illum qualemcunque in ſe trahit, atque abſorbet: talia, pauciſſima utinam plura! caſu & arte innotuere. 2^{dum}. Quod viribus vitæ ad heterogeneum & peregrinum illud, (ſtimulum vocamus) ſubigendum, attenuandum, diluendum, aſſimulandum, vel e corpore eliminandum, deficientibus & fatiſcentibus ſuccurrat & robur addat; ſimulque vi oppoſitâ illi acri vel peregrino gaudeat; ut & functiones impeditas vel deſtructas aliquomodo ſuppleat, earumve vices agat. 3um denique a binis prioribus longe differens, quod virtute quâdam polleat, qua nervos aut ſpiritus vel potius utroſque ita diſponat, ut ab illo ſtimulo, quocunque, non ita afficiantur vel irritentur. Tali forte vi corticem Kinæ Kinæ gaudere, ſi locus conjecturæ detur, maxime veroſimile mihi videtur. Etenim ſi verum & genuinum corticem omni ſenſu exploremus, patebit, eam Opio, ſive Meconio veterum ſimillimam eſſe. Eſt enim ſapore amariſſimus penetrantiſſimus, & adſtringens perfecte ac opium; an forte in eo diſcrepet, quod cortex peruvianus ſolum in *Cerebellum*, quemadmodum opium in *Cerebrum*, agat, eique quandam ἀναισθησίας ſpeciem non facile explicabilem conciliet? Duo validiſ-

ſi

ſima argumenta ſunt, quæ id mihi perſuadeant. 1. experimentum omnium illorum, qui imperitè & intempeſtivè admodum corticem in ipſo frigoris febrilis paroxyſmo aſſumſerunt; hos miſeros, neſciis ipſis undenam id proveniret, ſtatim ſummis anxietatibus (ſi febris ſatis valida fuerit) & oppreſſionibus ad præcordia preſſos, imo in ſyncopen & ipſam mortem ſæpe incidiſſe, videre licuit; cur? quia natura febre i. e. majori actione & motu vaſorum & humorum egebat, ut heterogeneum illud domaret, ſubigeret, liberum cum reliquis humoribus per omnia vaſa transfluxum conciliaret, vel e corpore excerneret. Verum ſi nunc Nervi a cauſâ quâdam hebetante, vel ſtupefaciente, (aptius vocabulum neſcio) ita diſponantur, ut non irritando ſint, nec fibras fortius moveant; cauſâ morbi interim manente & increſcente, humores lenti ad extrema lateralia vaſcula hærentes, imprimis ad pulmonalium arteriarum anguſtias, ob rationes ſupra jam expoſitas, ulterius propelli & permanare impotes, diriſſima illa ſymptomata, imô tandem peripneumoniam lethalem procreabunt; niſi natura omni molimine ope reſpiratoriorum voluntariorum organorum, aliarumque partium, quæ a cerebro ſuos nervos accipiunt, obſtructiones jam jam ſuffocaturas ſuperet, humores propellat & ex anguſtiis expediat, ſicque ægre ſe reſtituat. 2. Eſt experimentum mei ipſius admodum avidi notitiæ virtutis hujus corticis; de qua ut certior fierem; ipſe perfecte ſanus ultra dimidiam unciam genuini & ſelectiſſimi ejus in pulverem tenuiſſimum redacti accepi; ne verô me falleret experimentum, ſumſi matutino tempore, vacuo ventriculo, cum pauxillo aquæ tepidæ, omni bihorio circiter unam dragm. toto die à cibo potuque abſtinens; & in modico calore motuque corporis in muſeo me retinui; nec ullam omnino inde perturbationem, licet a leviſſimis medicamentis commovear, in ullâ functione ſenſi, niſi quod pulſus, quos pridie & mane accuratè ad horologium exploraveram, numero ſenſibiliter minores & debiliores repperierim, quod tamen ab inediâ exigui illius ſpatii minime fieri potuit, cum vegetiſſimus manſerim. Urina ſapiebat perfecte ſaporem illum amarum & penetrantiſſimum corticis ipſius. Cæterum nullam, ut dixi, differentiam in ulla functione animadverti. Quo experimento in priori ſen-

tentiâ maxime confirmatus ſum: ſc. totam vim febrifugam Cort. Kinæ Kinæ in eo tantum conſiſtere, ut talem diſpoſitionem *Cerebello* & nervis inde productis conciliet, quo minus à ſtimulo illo febrili ſollicitentur & perturbentur. Si quis mihi urgeat, ut explicem quomodo hoc fiat; is mihi prius mirabilis ipſius opii, ſolani, cicutæ aquaticæ, hyoſcyami, & plurimorum pharmacorum & venenorum actionem enodet. Utinam aliquis hanc rem per omnia experimentorum genera explorare, certaſque regulas & canones, quibus tutò confidere poſſemus, de illo cortice ejuſque uſu, dare vellet. Quæcunque vero illa vis fiet id certiſſime quotidianâ experientiâ conſtat: Corticem Peruvian. nunquam in materiales cauſas ipſius febris adeo; quam quidem in earum excitantem cauſam, vel effectum i. e. ſtimulum ipſum agere. Ideoque ſi vires tantæ ſuperſint, ut illas facile ſuperare valeant, vel nervi adeo debiles & ſenſibiles, ut à quovis leviſſimo ſtimulo irritentur, vel utrumque locum habeat, ſtupendo ſucceſſu una cum effectu ipſas cauſas i. e. febrim integrè profligat. enimverò ſi contra vires ſuperſtites tam debiles & infirmatæ, ut abſque febre i. e. majori actione ſolidorum & fluidorum cauſas illas debellare, aut ex corpore eliminare queant; vel, licet vires adhuc ſatis validæ, hoſtes in corpore tam pertinaces, tamque multiplices exſtiterint, ut non ſine majori molimine devinci poſſint; nobile & divinum medicamentum in peſſimum vertetur, atque originem peſſimis obſtructionibus & infinitis morbis tam Acutis, quam præcipue Chronicis dabit. Quod in millenis morbo hoc Epidemico laborantibus obſervare licuit & adhuc dum licet, qui ſumto in initio cortice Peruviano & in primis recidivis adhuc ejus pœnas diriſſimas luunt. quorum alii Quotidianâ, Tertianâ ſimplici, duplici; Quartanâ ſimplici, geminatâ, tergeminâ, conflictantur alii in hydropem anaſarcam inciderunt; alii icterici evaſerunt perpetuo torpidi & languidi. Similes effectus ſudorifera, calefacientia & adſtringentia medicamenta in initio data, habuerunt.

57. In Recidivis nauſeâ, vomitu &c: ſtipatis, eadem (43. 44 45.) proderant. Sed poſt uſum horum egregia fuerunt Epithemata aromatica, cardiaca, epigaſtrio & abdomini applicata, ut ſic re-

bu

ur & tonus inteſtinis, viſceribuſque flaccidis & debilibus re-
ituereture. Internè, contra ac in initio, conveniebant ca-
facientia, ſtimulantia, aperientia, deobſtruentia, antiſcorbu-
ica. Diæta ex aromaticis, reficientibus, reſtaurantibus juſculis,
limentis & potulentis. motus, vectio, ambulatio modica;
enſim pro viribus ægri adaugenda. Nocebant jam omnia di-
uentia, refrigerantia, acida, quæ in initio optima; ob vaſorum
t viſcerum infirmitatem & flacciditatem, biliſque functionem
epravatam.

48. Ad hypochondriorum tumores emolliendos, reſolvendos,
iſſipandos, proderant linimenta laxantia, ſtimulantia, pene-
rantia & diſcutientia de ol. infuſ. Chamæmel. Rutæ, Abſynth.
Emplaſtra de gummi Galbano, Ammoniaco, Labdano; Oxy-
roceo, Meliloto, Cumino, Rhanis ſine mercurio & ſimilia.
mprimis ſi partes prius oleo Ceræ, Hyperici, vel Lini diu, ſæpi-
s & fortius paululum fricabantur, quibus pertinaciſſimi tumo-
es, penitus evanuerunt. Internè proderant ſumma antiſcor-
utica, aperientia, ſtimulantia, ſpirituoſa medicamenta. No-
ebant omnia (43. 44. 35.) imprimis debilitantia, & evacuantia.

45. Ordo jam exigeret, ut curationem *Febrium* (35) (reli-
ua enim vel jam explicata, vel alibi affatim docentur) coronidis
oco ſubnecteremus, verum quum ipſi artis Apollineæ Coriphæi ſe
ptimis medicamentis antipyreticis eas nondum ſuperare, & de-
ellare potuiſſe faſſi ſunt; & nihil ſingulare, præter vulgari-
m febrium prophylaxin hactenus inventum ſit, his ſuperſe-
ebimus.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

In omni morbo Epidemico nunquam ad occultas quaſ dam cauſas; aëris effluvia, qualitates, ſimiliav confugiendum Medico; ſed ad ſolam omnium ſenſi bilium Phænomenωn, *quâ extra, quâ intra corpus accuratam & circumſpectam obſervationem.*

II.

Ut in omni morbo, ſic imprimis Epidemico, veriſſi mum eſt Medicorum Principis effatum. Qui mor bi cauſam cognoverit, is utique ex his, quæ in cor pore inſunt, adepta per contraria morborum cogni tione, facilè poterit, quæ conferunt, offerre. & contra

III.

Bilis qualitate vel quantitate peccans plurimorum morborum Acutorum, plerorumque Chronicorum auctor princeps.

IV.

Ergô qui in plurimis morbis acutis & Chronicis bilis qualitatem corrigere, aut quantitatem moderare po terit, is omnium perfectiſſimus medicus habendus.

FINIS.